

2. BOSRIETZANGER - KLEINE KAREKIET EEN NIEUW HANDKENMERK ?

Inleiding:

Volgens Leisler (1972) heeft de Bosrietzanger kleinere voeten met kortere tenen dan de Kleine Karekiet. Naar aanleiding van zijn publicatie is in 1973 door het Vogeltrekstation een onderzoek georganiseerd naar de bruikbaarheid van dit kenmerk voor het onderscheiden van beide soorten. Aan alle ringers werd verzocht van Bosrietzanger en Kleine Karekiet de vleugellengte en de voetlengte te meten, terwijl bovendien werd gevraagd de leeftijd en de soort (naar de mening van de ringer) te vermelden.

De volgende meetmethoden werden aangeraden:

vleugellengte: Leg de vleugelbocht tegen de aanslag van de lineaal; vervolgens de vleugel platdrukken en recht trekken opdat de grootste maat bereikt wordt.

voetlengte: Druk de voet plat op een maatlat en zorg ervoor dat de achterteen en de binnenteen in elkaars verlengde liggen; meet van nagelpunt tot nagelpunt. Omdat de vogels de tenen meestal gesloten houden, werd ook de mogelijkheid om de voetlengte met een schuifmaat te meten naar voren gebracht. De binnenmaatbekken van de schuifmaat wordt tussen de achterteen en de binnenteen gestoken en de schuifmaat wordt langzaam opengeschoven. Hiertoe moet men de vogel op de rug in de hand houden. Bij deze methode kan de voet echter niet geheel worden platgedrukt. Metingen van de voetlengte met een schuifmaat zijn dus niet met de eerste methode vergelijkbaar.

In totaal zijn er van 21 ringers gegevens ontvangen, welke betrekking hebben op bijna 500 Kleine Karekieten en Bosrietzangers. De resultaten van een onderzoek - met eenzelfde opzet - van Buker, Burma en Osieck zijn in een afzonderlijk artikel samengevat (Osieck et al 1974)

Resultaten:

De resultaten zijn samengevat in Tabel 1 en 2, waarbij een onderscheid is gemaakt in "Kleine Karekieten" en "Bosrietzangers". Deze determinaties zijn waarschijnlijk vaak intuïtief verricht, in sommige gevallen echter gebaseerd op de zang, of op biometrische gegevens (onder andere vleugellengte).

Tabel 1

Vleugellengtes van Kleine Karekiet en Bosrietzanger gerangschikt naar waarnemer. Maten in millimeters.

Waarnemer	<u>Kleine Karekiet</u>				<u>Bosrietzanger</u>			
	n	Min	Max	M	n	Min	Max	M
07	1	-	-	(65)	1	-	-	(65)
02	5	62	66	64.4				
01	6	62	67	65.0	2	-	-	71.0
04	7	62	68	65.1				
06	6	61	68	65.8	1	-	-	(65)
09	14	63	68	65.0				
15	15	62	68	64.8				
13	13	64	70	66.7	4	67	69	67.8
10	12	62	68	63.9	6	63	70	67.3
11	11	63	70	65.3	7	63	68	65.4
14	18	63	67.5	64.2				
08	11	60	66	64.2	7	63	70	67.6
05	21	63	69	65.3				
20	20	59	67	63.6	1			(69)
21	19	62	70	64.9	7	65	71	67.9
12	32	62	69	65.2	3	70	72	71.0
19	42	64	69	65.6				
17	27	61	71	65.6	23	65	72	69.0
18	51	61	67	64.5				
16	84	59	68	63.8	2	74	75	74.5
03					5	64	66	65.2

Uit Tabel 1 blijkt dat de gemiddelde waarden (M) van de vleugellengtes van de "Kleine Karekiet" (welke door verschillende waarnemers zijn gemeten) variëren tussen 63.6 en 66.7 mm). Het merendeel van deze gemiddelden ligt 2 à 3 mm lager dan de gemiddelde vleugellengte die wordt verkregen bij maximale strekking van de vleugel. Deze verschillen tonen aan dat er geen uniformiteit bestaat in de methodes die door verschillende ringers wordt toegepast. Een uniforme meetmethode is van groot belang als men metingen van verschillende waarnemers wil bewerken evenals bij het gebruik van determinatiewerken.

In wezen is iedere meetmethode juist. De methode waarbij de vleugel maximaal wordt gestrekt, is echter het meest aan te bevelen omdat ze tot de best vergelijkbare resultaten leidt (Kelm 1970). Deze methode wordt dan ook door de meeste Europese ringcentrales aanbevolen (Nicolau-Guillaumet 1967, Spencer 1972, cf. Sales 1973).

Uit Tabel 2 blijkt dat er evenals bij de vleugellengtes, een grote variatie voorkomt in de gemiddelde waarden van de voetlengtes.

Tabel 2

Voetlengtes van Kleine Karekiet en Bosrietzanger per waarnemer. Maten in millimeters.

Waarnemer	<u>Kleine Karekiet</u>				<u>Bosrietzanger</u>			
	n	Min	Max	M	n	Min	Max	M
01	4	31	32	31.6				
02	5	31	32.5	31.8				
08	10	28	30	29.7	7	26	32	30.0
15	15	29.8	33.8	31.9				
04	7	22	34	24.6				
03					5	32	33	32.6
14	16	17	19	18.0				
20	19	26	30	28.4				
05	21	23	27	25.6				
06	6	24	30	26.7	1			(28)
07	1			(27)	1			(26)
09	14	25	27	25.8				
10	12	26	29	27.5	6	24	28	25.5
11	11	24	27	25.8	7	23	26	26.1
13	13	24	27	25.4	4	24	26	24.8
16	67	23	27	24.9	2	21	22	21.5
17	27	22	27	24.9	23	22.5	26.5	24.0
21	18	24	27	25.2	7	24	28	26.1
18	51	23	28	25.5				
19	42	24.4	29	26.4				
12	32	24	28	25.7	3	29	30	29.7

De gemiddelden welke liggen rond de 30 mm zijn waarschijnlijk een gevolg van het feit dat de afstand middenteen - achterteen is gemeten, in plaats van binnenteen - achterteen. De gemiddelde voetlengte van 18.0 mm (waarnemer 14) is waarschijnlijk tot stand gekomen doordat de nagels niet zijn meegemeten. De overige waarden in de kolom Kleine Karekieten liggen aan de lage kant voor deze soort en zijn niet in overeenstemming met de resultaten van Leisler (1972) en Osieck et al (1974). Het

is mogelijk dat in deze gevallen de voeten bij het meten niet geheel zijn gestrekt zodat een kleinere lengte wordt verkregen.

Conclusies:

Mede door het feit dat in deze gegevens geen zeker onderscheid kan worden gemaakt tussen Kleine Karekieten en Bosrietzangers, is een uitspraak over de bruikbaarheid van de voetenlengte voor het onderscheiden van beide soorten op grond van deze gegevens niet mogelijk.

Uit de resultaten van dit onderzoek komt naar voren dat het noodzakelijk is te streven naar uniformiteit in de meetmethoden. Behalve dat de meetmethodieken worden beschreven, is het waarschijnlijk noodzakelijk dat ze worden gedemonstreerd.

Literatuur:

- Kelm, H. 1970. Beitrag zur Methodik des Flügelmessens. J. f. Orn. 11: 482 - 495.
- Leisler, B. 1972. Artmerkmale am Fuss adulter Teich- und Sumpfrohrsänger (Acrocephalus scirpaceus, A. palustris) und ihre Funktion. J. f. Orn. 113: 366 - 373.
- Nicolau-Guillaumet, P. 1967. Le baguage des oiseaux. Manuel Technique. C.R.M.M.O. Parijs.
- Sales, D.J. 1973. Biometrical Data Recording. In; Standardization in European Ornithology. Suppl. Auspicium 5: 34 - 37.
- Spencer, R. 1972. The ringer's manual. Rev. ed. Brit. Trust for Orn., Tring.

E.R. Osieck,

J.B. Buker,

L.S. Buurma.

- 1) Op het eerste gezicht lijken deze verschillen misschien onbelangrijk; bij de analyse van biometrische gegevens cg. vleugellengte gaat het echter juist om dergelijke verschillen. Hetzelfde geldt indien deze gegevens worden gebruikt voor het onderscheiden van nauwverwante soorten en ondersoorten.